

Handläggare
Katja Hatschek
Telefon: 08-50833607**Till**
Utbildningsnämnden
2010-10-22

Parallella samhällsstrukturer – ett kunskapsunderlag för förbättrad integration och minskat utanförskap (SOU 2026:53)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2026/926

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning av remissen

Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet ”Parallella samhällsstrukturer – ett kunskapsunderlag för förbättrad integration och minskat utanförskap (SOU 2026:53)” till utbildningsnämnden för yttrande.

Utredningen har haft i uppdrag att sammanställa kunskap om parallella samhällsstrukturer och analysera hur sådana strukturer påverkar integrationen och utanförskapet. I uppdraget har det bland annat ingått att identifiera viktiga områden för åtgärder och lämna förslag på hur arbetet mot parallella samhällsstrukturer kan stärkas.

Av betänkandet framgår att det saknas en vedertagen definition av begreppet *parallella samhällsstrukturer*. Enligt utredningens direktiv avses grupperingar som har sociala normer och strukturer som innebär negativ inverkan på individens förutsättningar att nyttja sina grundläggande fri- och rättigheter samt att agera i enlighet med de skyldigheter som alla individer i det svenska samhället har. Utredningen har valt att utföra uppdraget genom att visa på ett antal företeelser som återkommande används för att beskriva parallella samhällsstrukturer. Det handlar om

- kollektivistiska och patriarkala normer och maktstrukturer
- låg tillit och bristande acceptans för samhällskontraktet
- segregation, utanförskap och diskriminering
- alternativa samhällssystem
- kriminalitet och systemhotande brottslighet.

Det framgår vidare av betänkandet att arbetet mot parallella samhällsstrukturer behöver bedrivas inom flera olika politikområden och på både nationell och lokal nivå.

Utredningen föreslår åtgärder inom fem övergripande inriktningar. Det handlar om att öka kunskapen om parallella samhällsstrukturer och stärka styrningen och uppföljningen, förbättra integrationen och öka jämställdheten, stärka det förebyggande och främjande arbetet för barn och unga, minska segregationen och stärka områden där utanförskapet är stort samt att stärka samhällets motståndskraft.

Betänkandet innehåller även följande förslag kring styrning, uppföljning och behov av mer kunskap:

- Målet för politiken mot utanförskap bör formuleras om.
- Boverket och statistikmyndigheten SCB bör få i uppdrag att ta fram indikatorer baserade på registerdata som kan användas för att mäta förekomst och utveckling av parallella samhällsstrukturer.
- De indikatorer som Brottsförebyggande rådet (Brå), Jämställdhetsmyndigheten, statistikmyndigheten SCB och Socialstyrelsen tar fram för att följa upp det jämställdhetspolitiska delmålet om att hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra bör även användas i uppföljningen av målet för politiken mot utanförskap.
- Länsstyrelserna bör få i uppdrag att ge kommunerna utökat stöd i arbetet med att identifiera, kartlägga och utforma åtgärder mot parallella samhällsstrukturer.
- Regeringen bör tillsätta en nationell samordnare mot parallella samhällsstrukturer.
- Regeringen bör låta utreda förekomsten av parallell rättsskipning i Sverige och ta fram förslag på hur sådana ordningar kan motverkas.

Utredningens samlade bedömning är att parallella samhällsstrukturer utgör en komplex samhällsutmaning och att arbetet mot dem behöver vara långsiktigt, uthålligt och kunskapsbaserat. Det behöver rikta in sig mot både grundorsaker och konsekvenser.

Beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen i samverkan med gymnasieavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 12 oktober 2026. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 14 oktober 2026.

Förvaltningens synpunkter

Sammanfattning av synpunkter

Av betänkandet framgår att arbetet mot parallella samhällsstrukturer behöver bedrivas inom flera olika politikområden och på både nationell och lokal nivå. Utredningen föreslår åtgärder inom fem övergripande inriktningar. Utbildningsförvaltningen lämnar synpunkter på åtgärderna i avsnitt 11.3 som handlar om att stärka det förebyggande och främjande arbetet för barn och unga.

Utbildningsförvaltningen instämmer i utredningens analys och håller med om att de föreslagna åtgärderna kan stärka det förebyggande arbetet för barn och unga.

Ställningstaganden

Det är framför allt åtgärderna i avsnitt 11.3 om att stärka det förebyggande och främjande arbetet för barn och unga som berör utbildningsnämndens verksamhet. Utbildningsförvaltningen lämnar därför synpunkter på den delen av betänkandet.

11.3.2 Kartlägg kommunernas förebyggande och främjande arbete

Utbildningsförvaltningen delar utredningens bedömning.

Utredningen bedömer att det förebyggande och främjande arbetet för barn och unga bör utgå från kända risk- och skyddsfaktorer kopplat till föräldrabarnrelationen, skolan och förskolan, fritiden, boendet och närsamhället. För att bidra till ett förbättrat, mer likvärdigt och kunskapsbaserat förebyggande och främjande arbete för barn och unga bedömer utredningen vidare att det bör genomföras en nationell kartläggning av kommunernas arbete.

11.3.3 Formalisera samverkan om förebyggande arbete och inkludera fristående och privata aktörer

Utbildningsförvaltningen delar utredningens bedömning.

För att skapa bättre förutsättningar för ett effektivt och likvärdigt förebyggande arbete med barn och unga bedömer utredningen att samverkan mellan förskola/skola, socialtjänst hälso- och sjukvård och andra relevanta verksamheter behöver bli mer strukturerad och formaliserad.

Förvaltningen är positiv till en mer formaliserad samverkan om förebyggande arbete där även fristående aktörer ingår.

Förvaltningen delar också utredningens bedömning att detta kan göra det förebyggande arbetet med barn och elever mer likvärdigt mellan kommunala och fristående förskolor och skolor.

11.3.4 Stärk skolväsendets demokrati- och värdegrundsarbete

Utbildningsförvaltningen delar utredningens bedömning.

Utredningen bedömer att det behöver säkerställas att skolväsendets uppdrag att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på, utförs i praktiken och genomsyrar alla skolor, oavsett bostadsområde och huvudman. Utredningen bedömer också att en del i arbetet bör vara att skärpa tillsynen av skolor. Vidare bedömer utredningen att effekterna av de beslutade förändringarna i läroplanen avseende sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck bör följas upp.

Förvaltningen instämmer i att skolans uppdrag att främja grundläggande värderingar kring demokrati, jämställdhet och alla människors lika värde är en viktig del i att motverka parallella samhällsstrukturer. I likhet med utredningen ser förvaltningen också att det är viktigt att börja arbetet med barn och elever i yngre åldrar och även att förskolan har en viktig roll.

Förvaltningen instämmer därutöver i utredningens bedömning att konsekvenserna av de beslutade förändringarna i läroplanen avseende sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck bör följas upp. Förändringarna innebär att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck inte längre ska ingå i läroplanernas inledande delar. De ska i stället ingå direkt i relevanta kursplaner och förvaltningen ser en risk i att det på sikt kan påverka skolpersonalens kunskaper inom områdena.

11.3.5 Stärk arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Utbildningsförvaltningen delar utredningens bedömning.

Enligt utredningens bedömning behöver lagstiftning som syftar till att skydda barn och unga från allvarlig hedersrelaterad utsatthet få större genomslag i praktiken. Utredningen bedömer också att det förebyggande arbetet för barn och unga som växer upp med hedersnormer, eller med annan negativ social kontroll, behöver förbättras och att en angelägen fråga är hur samhället ska nå de yngsta barnen i behov av stöd och skydd.

11.3.6 Stärk stödet till barn och unga som växer upp i kriminella miljöer

Utbildningsförvaltningen delar utredningens bedömning.

Utredningen bedömer att barn och unga som växer upp i familjer där kriminalitet har normaliserats bör uppmärksammas särskilt. Det gäller inte minst barn och unga i familjer med koppling till släktbaserade kriminella nätverk. Utredningen bedömer också att socialtjänsten och andra berörda aktörer behöver bättre

förutsättningar att ge stöd och skydd till barn i sådana familjer. Vidare gör utredningen bedömningen att regeringen, med utgångspunkt i en studie som Brottsförebyggande rådet (Brå) ska genomföra, bör överväga om socialtjänsten behöver nya eller utvecklade metoder och stödinsatser.

Ekonomiska konsekvenser

Kapitel 12 i betänkandet rör konsekvenser av de förslag som utredningen lämnar avseende styrning, uppföljning och behov av mer kunskap, men inte konsekvenser av de föreslagna åtgärderna som förvaltningen behandlar i remissvaret.

Förvaltningen ser dock att de föreslagna åtgärderna i avsnitt 11.3 kan innebära ökade kostnader för verksamheterna i form av ökade arbetsinsatser, exempelvis för att stärka demokrati- och värdegrundsarbetet. Förvaltningen vill därför uppmärksamma att skolorna under de kommande åren behöver fokusera på flera stora förändringar såsom tioårig grundskola, nya läroplaner och ett nytt betygssystem.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter samt för jämställdhet

Då ärendet är svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs av kommunstyrelsen i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Per Törnvall
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Peter Bragner
Grundskoledirektör
Utbildningsförvaltningen

Bilaga

Parallella samhällsstrukturer – ett kunskapsunderlag för förbättrad integration och minskat utanförskap (SOU 2026:53)